① צורת הפתח לתקן גובה ② אמלתרא לרוחב

איפכא מאי? ת"ש דתניא מבוי שהוא גבוה
מעשרים אמה ימעט ואם יש לו צורת הפתח
אינו צריך למעט אמלתרא ברחבו מאי? תא
רישא
שמע דתניא מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה
סיפא
ימעט, והרחב מעשר ימעט ואם יש לו צורת
הפתח אינו צריך למעט ואם יש לו אמלתרא
(אמלתרא) רוחב גובה
אינו צריך למעט מאי לאו אסיפא, °לא, ארישא.
בענין צורת הפתח
*מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה
רב אפילו יש לו צורת הפתח
דרב ← אינו צריך למעט אל *אתנייה צריך
למעט אמר רב יוסף מדברי רבינו נלמד חצר
היינו פרוץ יותר מעומד
שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת
הפתח מ"ט: הואיל (א) ויותר מעשר אוסר במבוי
(ב) ופרוץ מרובה על העומד אוסר בחצר ◇מה
היינו דינו של רב -א-
יותר מעשר האוסר במבוי אינו ניתר בצורת
-ב-
הפתח ◇אף פרוץ מרובה על העומד האוסר
פירכא דין של רב יוסף
בחצר אינו ניתר בצורת הפתח, מה ליותר
פירצה יותר מעשר דין של רב
מעשר האוסר במבוי שכן לא התרת בו אצל
שלא יועיל צורת הפתח (בתמיה)
פסי ביראות לר"מ, תאמר בפרוץ מרובה על
פרוץ מרובה על העומד - לכן יועיל צוה"פ להתיר פרוץ מרובה
העומד האוסר בחצר שכן התרת אצל פסי
(לר' יוסף) (ודלא כרב יוסף)
ביראות לדברי הכל, לימא מסייע ליה *דפנות
הללו *שרובן פתחים וחלונות, מותר ובלבד
(ק"ש) (ר"י)
שיהא עומד מרובה על הפרוץ, שרובן ס"ד? אלא
רש"י ס"ד שיש בהן צורת הפתח
אימא שריבה בהן פתחים וחלונות ובלבד
ולא מהני צוה"פ
שיהא עומד מרובה על הפרוץ אמר רב כהנא
היינו שאין להם צורת הפתח *
כי תניא ההיא בפיתחי שימאי, *מאי פיתחי
שימאי? פליגי בה רב רחומי ורב יוסף: חד
מזוזות
אמר דלית להו שקפי וחד אמר דלית להו
דאין צוה"פ מועיל במבוי יותר מעשר
תיקרה; ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרב דאמר
רבין בר רב אדא א"ר יצחק מעשה באדם
אחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדיסין
בארבע *פינות השדה ומתח זמורה עליהם
ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין
כלאים ואמר ר"ל כדרך שהתירו לו לענין
לטלטל בתוכו (משוה כלאים לשבת)
כלאים כך התירו לו לענין שבת ר' יוחנן
(מחלק בין שבת וכלאים)
אמר °לכלאים התירו לו לענין שבת לא
במתיחת הזמורה על הקונדיסין
התירו לו, במאי עסקינן: אילימא מן הצד
← והאמר רב חסדא 'צורת הפתח שעשאה מן
הצד לא עשה ולא כלום אלא על גבן, ובמאי:
(א) בתמיה
אילימא בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא?
(וקאמר ר' יוחנן דלא מועיל לשבת-כרב) (דחיה)
אלא לאו ביתר מעשר, לא, לעולם בעשר, ומן
(מן הצד) (עמ' ב)
← הצד ובדרב חסדא קא מיפלגי, ורמי דר' יוחנן
אדר' יוחנן, ורמי דריש לקיש אדריש לקיש:
דאמר ריש לקיש משום ר' יהודה בר' חנינא
פיאה

אפנייה צריך למעט . אפילו יש לו צורת פתח: **מדברי רבינו**. רב דאמר צורת פתח לא מהניא: **שרובה פתחים** . בארבע דפנותיה: **אינה ניתרת בצורת פתח** . ואפילו פתחים קטנים, מעשר כי היכי (א) דלא מהניא צורת פתח לשויה יותר מעשר פתחא, לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים: **מה ליותר מעשר** . דין הוא שלא יועיל צורת פתח בו שכן חמור איסורו שלא הותר בשום מקום בשבת ואפילו בפסי ביראות ואליבא דרבי מאיר דאמר בפ' שני (לקמן יז:) וביניהן כמלא שתי רבקות של ג' ג' בקר דהיינו עשר אמות דכל פרה אמה ושני שלישי אמה: **תאמר בפרוץ מרובה על העומד** . בפרצות של עשר או פחות שהרי הותר בפסי ביראות ואפילו לרבי מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר מיהו פרוץ מרובה מודי דשרי וכ"ש לר' יהודה דמכשיר בי"ג אמה ושליש: **לימא מסייע ליה** . למ"ד לא מהניא צורת הפתח בעומד פחות מן הפרוץ: **שרובן ס"ד** . כיון דרובן פתחים וחלונות שוה ליה פרוץ מרובה והיכי מצי תו למיתני "ובלבד שיהא עומד מרובה": **אלא שריבה בהן** . שעשה בהן הרבה פתחים וחלונות סביב סביב מותר ובלבד שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח, אלמא עומד מרובה על הפרוץ בעינן ואע"ג דאיכא צורת פתח בכולהו: **פיתחי שימאי** . פתחין שוממין ל"א פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון כמו זקן אשמאי* חסר תורה: **שקפי** . מזוזות שנטלו אבניהם מכאן ומכאן אבן יוצאת ואבן נכנסת ואין זו צורת פתח: **תיקרה** . שאין כלום בנין למעלה מן הפתח אלא כל הכותל חלוק כפתח עד ראשו כזה

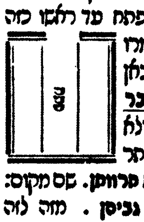

וצורת פתח שאמרו קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן: **סבר לה להא דרב** . דלא מהני צורת פתח ליותר מעשר במבוי: **בית חורתן**. שם מקום: **ומתח זמורה על גביהן** . מזה לזה כעין צורת פתח: **לענין כלאים** . שאם יש גפנים בתוך הקונדסין מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחיצה כדתנן *היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן: **לענין שבת** . לטלטל בתוכו: **מן הצד** . שמתח הזמורה מזה לזה באמצעיתו ולא על ראשיהן: **לא עשה כלום** . *ולענין שבת אמרי התירו לו: **בשבת לא** . הא בעשר לכולי עלמא פתחא הוא: **ובדרב חסדא פליגי** . ריש לקיש לית ליה דרב חסדא ורבי יוחנן אית ליה דרב חסדא וקסבר כי אמר רב חסדא לשבת אבל לכלאים אפילו מן הצד הוי צורת פתח דשבת חמור מכלאים :

ואינו מועיל
לשבת

פיאה

איפכא מאי . כלומר מי מהניא צורת הפתח בגובהה וקשיא לר"ת דהא צורת הפתח הוי קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן דל קנה דעל גביהן ליתכשר בקנה דמכאן ומכאן דהוי כלחי משהו וי"ל דמיבעיא ליה היכא דלא מהני לחי כמו במפולש או ביתר מעשר דבעי צורת הפתח או לר' יוסי דבעי לחי רוחב ג' ובהכי מיתוקמא נמי בבריתא דמייתי : **חצר** שרובה פתחים וחלונות . ובפחות מעשר דאי ביתר מעשר אפילו בעומד מרובה הא אתנייה רב צריך למעט ובד' דפנותיה איירי דמשני לדדין מודה רב דמהני צורת הפתח (א) דאמרינן לעיל* הלכה כת"ק וקשיא דמהאי בנין אב אפילו מחילה רביעית יש ללמוד דלא מהני צורת הפתח כי היכי דלא מהני ביתר מעשר אפילו במחילה אחת וי"ל דאין ללמוד אלא על ד' מחיצות דמחילה אחת ביתר מעשר הוי כמו פרוץ מרובה בד' מחיצות דמה שאוסר ביתר מעשר משום דלא מיקרי פתח ולא מהני ליה צורת הפתח גם לפרוץ מרובה מד' רוחות לא יועיל צורת הפתח דפתחא בד' רוחות לא עבדי אינשי אבל אמחילה אחת דעבדי פתח פשיטא דמהני צורת הפתח ועל זה אין שייך ללמוד: **מה** יתר מעשר האוסר במבוי . ואין להקשות מה למבוי שכן פרצתו (ב) בד' דיתר מעשר נמי אסר בחצר ולא נקט מבוי אלא משום דרב איירי ביה : **פתחי** שימאי . *פר"ח פתחי ארץ ישראל שהוא ארץ בני שם : **אילימא** בעשר בהא לימא ר' יוחנן בשבת לא . אין להקשות דמאי פריך דילמא סבר כנהרדעי (ג) דאכשרוהו לעיל אפילו בעשר דביתר מעשר שמואל נמי מודה דהוי כמפולש דהכא איירי בבקעה שהיא כרמלית דליכא מאן דפליג שלא יועיל צורת הפתח כדאמרינן לעיל (ד' ו:) אך קשה דהא רב יוסף אסר לעיל אפילו בעשר האהל ופרוץ מרובה ואפילו בכלה לבקעה איירי דומיא דיתר מעשר דאסר ואפילו בכלה לבקעה מדמייתי מרבי יוחנן דאיירי בבקעה א"כ מה פריך בהא לימא ר' יוחנן כיון דרב יוסף סבר הכי וי"ל דאין לחוש לדברי רב יוסף האהל ונדחו וא"ת האהל ומהני צורת הפתח מכל ד' רוחות א"כ גבי פסי בירות למה הוצרכו לארבעה דיומדין ולא הוי שרי אלא לבהמה בין לר"מ ובין לר' יהודה היה להם לעשות ד' קונדסין וזמורה על גביהן לרב בעשר ולמתני' ביתר מעשר וגבי שיירא נמי אמאי צריך שלשה חבלים זה למעלה מזה או קנים פחות פחות מג' יעשו צורת הפתח מד' רוחות ואומר ר"י לפי שלא היה מתקיים כל כך משום דלאו גמלי ושדו ליה וגם בקל יכול ליפול ברוח שאינה מצויה לפי שהיו צריכין להגביהו מן הגמלים הנכנסים שם לשתות וכן בשיירא ועוד דבשיירא אין להתיר כמו בחצר שמוקף לדירה ור"י בא"א מפרש דהכא לא איירי בד' דפנות וה"פ כך התירו לענין שבת במפולש דהיינו ב' מחיצות דב' מחיצות לענין שבת הוי כד' מחיצות לענין כלאים דבכלאים אין חילוק בין ב' לד' והשתא פריך שפיר בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא דבב' מחיצות אין לחוש אם פרוץ מרובה והשר מקוצי מפרש דהכי פירושא בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא אי לית ליה דרב דאמר ביותר מעשר לא מהני צורת הפתח דהא דאמר רב יוסף צורת הפתח לא מהניא בפרוץ מרובה היינו מדברי רב דאסר ביותר מעשר אלא לאו ביותר מעשר ס"ל לרבי יוחנן כרב דלא מהני צורת הפתח ולכך אפילו בעשר קאמר רבי יוחנן בשבת דלא מהני צורת הפתח משום דפרוץ מרובה לרב יוסף אסור אפילו ע"י צורת הפתח דאית ליה בנין אב :

הכא

עין משפט
נר מצוה

נט א טור א"ח סי' שסג :

ס ב מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה טו סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף י וסי' שסב סעיף כו :

סא ג מיי' פט"ז הלכה כ ופי"ז הלכה לה מהל' שבת סמג שם טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יח :

נושא:
צורת הפתח לגובה
אמלתרא לרוחב

[דף ו:]

נושא
צורת הפתח להתיר:
א- פתח יותר מעשר
ב- פרוץ מרובה על העומד

רב- צורת הפתח אינו מועיל במבוי יותר מעשר

ר' יוסף-צורת הפתח אינו מתיר חצר שפרוץ מרובה על העומד

מבנה
✉ רב/ר' יוחנן - סימון לקשר ביניהם בענין צוה"פ אינו מועיל יותר מעשר (לקמן הגמ' תשאל אם באמת ר' יוחנן סובר הכי)
◇ סימון לקשר של הקושיא בלימוד של ר' יוסף ללמוד פרוץ יותר על העומד מיתר מעשר

לקמן טו:

[ועי' תוספות קדושין לג: ד"ה זקן וכו']

◆

רבינו חננאל

אמלתרא אמיקנא דלא מתניא ברחבה . אמר רב יוסף מדברי רבינו . רב דאמר צריך למעט נלמד חצר שרובה פתחים וחלונות אינה ניתרת בצורת הפתח הואיל ויותר מעשר אסור במבוי . ופרוץ מרובה על העומד אסור בחצר שיש לה צורת הפתח . מה יותר מעשר האוסר במבוי אינו [ניתר] לדברי רב בצורת הפתח אף פרוץ מרובה על העומד כו' . (פי') מה ליתר מעשר שכן לא התרת' בו אצל פסי ביראות לר' מאיר [פי'] דאמר ב' דביקות של בקר נמצא רחב ו' פרות כשעומדות בשורה אחת זו אצל זו עובי כל פרה ופרה אמה וב' שלישי אמה. נמצא בשש פרות עשר אמות לר' מאיר אבל לר' יהודה דאמר ח' פרות הן י"ג אמות ושליש אבל פרוץ מרובה על העומד לדברי הכל מותר. פי' הדיומת רחבו ו' טפחים ובין די'מת לדיומת פרוץ לר' מאיר י' אמות ולר' יהודה י"ג אמות ושליש לימא מסייע ליה לרב דפנות הללו שרבה בהן פתחים וחלונות כשרות ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ. ודחה רב כהנא ואמר הא דתני בפתחים וחלונות הללו עד שיהא עומד מרובה על הפרוץ משום דפתחים הללו פיתחי שימאי נינהו דלית להו תקרה או משקוף . פי' שימאי של א"י שהיא ארץ בני שם . ואף ר' יוחנן סבר לה להא דרב דאמר הרחב מעשר אמות אע"פ שיש לו צורת הפתח צריך למעט דצורת הפתח ביותר מעשר אינה ניתרת . ואמרינן מעשה באחד מבקעת בית חורתן שנעץ ד' קונדסין בד' פינות השדה כענין דאמרין ובין אלו קונדסין קנים זה אצל זה בפחות מג' טפחים כדי שתהיה כמו מחיצה ומתח זמורה עליהן בשביל שלא יושממו ויפלו זולתי מקום הפתח . ואמר ריש לקיש־כשם שהיא מחיצה לכלאים כך היא מחיצה לשבת ור' יוחנן אמר לכלאים התירו ולא לשבת . במאי עסקינן אי נימא בעושה פתחו מן הצד כלומר העמיד מזוזות בלא תקרה אלא קנה מיכן וקנה מיכן והאמר רב חסדא צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום אלא לעולם שעשה קנה מיכן וקנה מיכן וקנה אחר עליהן . וכי האי גוונא צורת הפתח מעליא הוא . ואם רוחב זה הפתח עשר אמות אמאי א"ר יוחנן אבל לא לשבת אלא כגון שיש בפתחו יותר מעשר . וא"ר יוחנן אע"פ שיש שם צורת הפתח (עשר אמות) כיון דפתחו יותר מעשר לא עשה כלום ש"מ דר' יוחנן כרב סבירא ליה דאמר הרחב מעשר אמות ימעט . ודחינן לא לעולם לא נתן קנה על גביהן ולא עשה הפתח אלא קנה מיכן וקנה מיכן והו צורת הפתח מן הצד . כלומר יש לו מזוזות מן הצדדין ואין תקרה על גביהן ובדרב חסדא פליגי דאמר העושה צורת הפתח מן הצד לא עשה כלום . ר' יוחנן אית ליה דרב חסדא . ר"ל לית ליה

וכיון

נושא (המשך)
לבדוק אם ר' יוחנן סובר כרב בצורת הפתח אינו מועיל יותר מי'
הגמ' מביאה מעשה שמתח אדם זמורה על ד' קונדיסין בבקעה

מבנה (מיקום)
△ הוכחה ר' יוחנן כרב
▽ אין הוכחה
△ ר"ל/ר' יוחנן
הוכחה: בעשר בה לא הגמ'
ר"ל - מתיר כלאים ושבת
ר' יוחנן - מחלק
בהמשך בסוף הגמ' הגמ' תקשה ותתרץ [illegible]

תת נושא:
צורת הפתח
מן הצד

מבנה
אלימא בעשר במאי עסקינן? דמא' ר"ל ור' יוחנן במה ש.ה. במתיחת הזמורה על ד' הקונדיסין בבקעת בית חורתן

[לעיל ו:]

[פי' תוס' לקמן יד. ד"ה אתנייה]

הגהות הב"ח
(א) תוס' ד"ה חצר וכו' דאמר לעיל. נ"ב דף ו ע"ב: (ב) ד"ה מה וכו' שכן פרצתו. נ"ב עי' לעיל דף ו: (ג) ד"ה אילימא וכו' כנהרדעי. נ"ב לעיל סוף דף ו:

[קידושין לג:]

[גירסת הערוך בכן פיאה א' פיאות]

[ב"ב כו.]

ס"א ולענין כלאים

* מן הצד

	ר"ל	ר' יוחנן
כלאים	מועיל	מועיל
שבת	מועיל	אינו מועיל ושבת אמר ר' חסדא את [illegible]

גליון הש"ס
גמ' ר"ל לכלאים התירו. עיין לקמן דף נג ע"א תוס' ד"ה חלון: